

УДК 37.013

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2025.3.18>

Лариса СТАХОВА

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри логопедії, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, вул. Роменська 87, м. Суми, Україна, 40002

ORCID: 0000-0002-0540-0674

Катерина ЗЕЛИНСЬКА-ЛЮБЧЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри логопедії, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, вул. Роменська 87, м. Суми, Україна, 40002

ORCID: 0000-0002-9986-4989

Вікторія ХОДЕНКО

учитель-логопед логопедичного пункту управління освіти і науки Сумської міської ради, вул. Харківська, 35, м. Суми, Україна, 40035

ORCID: 0009-0009-8024-872X

Бібліографічний опис статті: Стахова, Л., Зелинська-Любченко, К., Ходенко, В. (2025). Взаємодія логопеда з батьками дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 3, 124–128, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.3.18>

ВЗАЄМОДІЯ ЛОГОПЕДА З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ

Проблема взаємодії логопеда з батьками дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку є надзвичайно актуальною і однією з ключових у системі надання корекційних послуг. Успіх корекційно-розвиткової роботи значною мірою залежить не лише від професіоналізму фахівця (логопеда), а й від активної та ефективної участі родини. Батьки відіграють вирішальну роль у забезпеченні наступності та систематичності, дотримуючись рекомендацій логопеда та формуючи відповідне мовленнєве середовище, логопед отримує важливу інформацію про дитину (її розвиток, інтереси, повсякденні звички), що дає змогу ефективніше адаптувати корекційну програму. Стаття присвячена ключовим аспектам та значенню співпраці логопеда з батьками дітей, які мають порушення мовленнєвого розвитку. Автори аналізують такі основні складові логопедичного супроводу сім'ї як інформування (систематичне та доступне донесення всієї необхідної інформації до батьків), консультування (обговорення та спільний пошук рішень щодо подальшого мовленнєвого розвитку дитини) та логопедична допомога (набуття батьками знань щодо мовленнєвих порушень та їх корекції, формування необхідних навичок та ознайомлення з певними засобами подолання порушень мовленнєвого розвитку), визначають їх сутність. Описано зміст етапів у системі взаємодії педагогів і батьків: етапу знайомства, етапу спільної діяльності та етапу співпраці. Особлива увага приділяється формуванню партнерських стосунків між логопедом та батьками, а також важливості емоційної підтримки та формування батьківських компетенцій, які можна розділити на групи: інформаційні та пізнавальні, практичні та методичні, комунікативні, емоційно-вольові та мотиваційні. Підкреслюється, що налагоджена взаємодія фахівця та батьків є базою для успішної корекції мовленнєвих порушень та гармонійного розвитку дитини в цілому.

Ключові слова: сім'я, корекційно-розвитковий процес, взаємодія, співпраця батьків та логопеда.

Larisa STAKHOVA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Speech Therapy, Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, Romenska str., 87, Sumy, Ukraine, 40002

ORCID: 0000-0002-0540-0674

Kateryna ZELINSKA-LYUBCHENKO

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Speech Therapy, Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, Romenska str., 87, Sumy, Ukraine, 40002

ORCID: 0000-0002-9986-4989

Viktoriiа KHODENKO*Teacher-Speechtherapist of the Speech Therapy Point of Education and Science Department of Sumy City Council, Kharkivska str., 35, Sumy, Ukraine, 40035***ORCID:** 0009-0009-8024-872X

To cite this article: Stakhova. L., Zelynska-Lyubchenko, K., Khodenko V. (2025). Vzaiemodiia lohopedy z batkamy ditei z porushenniamy movlennievoho rozvytku [Interaction of a speech therapist with parents of children with speech disorders]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 3, 124–128, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.3.18>

INTERACTION OF A SPEECH THERAPIST WITH PARENTS OF CHILDREN WITH SPEECH DISORDERS

The problem of speech therapist interaction with parents of children with speech disorders is extremely relevant and one of the key in the providing correctional services system. The correctional and developmental work success largely depends not only on the specialist's (speech therapist) professionalism, but also on the family active and effective participation. Parents play a crucial role in ensuring continuity and systematicity, following the recommendations of the speech therapist and forming an appropriate speech environment, the speech therapist receives important information about the child (his development, interests, daily habits), which allows for more effective correctional program adaptation. The article is devoted to the key aspects and importance of cooperation between a speech therapist and parents of children with speech disorders. The authors analyze such main components of speech therapy support for the family as informing (systematic and accessible communication of all necessary information to parents), consulting (discussion and joint search for solutions regarding the child's further speech development) and speech therapy assistance (acquisition by parents of knowledge about speech disorders and their correction, formation of necessary skills and acquaintance with certain means of overcoming speech development disorders), determine their essence. The stages content in the interaction system between teachers and parents is described: the acquaintance stage, the joint activity stage and the cooperation stage. Special attention is paid to the formation of partnership relations between the speech therapist and parents, as well as the importance of emotional support and the formation of parental competencies, which can be divided into groups: informational and cognitive, practical and methodological, communicative, emotional-volitional and motivational. It is emphasized that the established interaction between a specialist and parents is the basis for the successful correction of speech disorders and the harmonious development of the child as a whole.

Key words: family, correctional and developmental process, interaction, parents and speech therapist cooperation.

Актуальність проблеми. Мовленнєві порушення часто є лише одним з аспектів складних проблем розвитку дитини. Ефективна корекція вимагає не тільки професійної роботи логопеда, але й постійної, систематичної підтримки та закріплення отриманих навичок у домашніх умовах. Без активної участі батьків процес розвитку дитини може бути значно уповільнений або неефективний. Саме в родині формуються основні комунікативні навички, закладаються основи мовлення. Батьки проводять з дитиною найбільше часу, тому їхня обізнаність у питаннях мовленнєвого розвитку та готовність співпрацювати з фахівцем є ключовими для успіху.

Логопедичні заняття в умовах освітнього закладу або центру розвитку дитини є обмеженими за часом. Для досягнення стійких результатів необхідне постійне використання отриманих навичок у повсякденному житті дитини. Батьки є тими, хто може забезпечити цю наступність та систематичність, виконуючи рекомендації логопеда, створюючи відповідне мовленнєве

середовище. Логопед, взаємодіючи з батьками, отримує цінну інформацію про особливості розвитку дитини, її інтереси, повсякденні звички, що дозволяє більш точно адаптувати корекційну програму до потреб конкретної дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання логопедичного супроводу сімей, які виховують дошкільнят з мовленнєвими порушеннями, є багатограним і розглядається різними науковцями. В. А. Кисличенко розглядає питання реалізації програми логопедичного супроводу сімей дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення та виділяє такі його ключові елементи як інформування (надання батькам актуальної та доступної інформації щодо мовленнєвих розладів, їхніх причин, наслідків та шляхів корекції), консультування (індивідуальна робота з родинами, спрямована на вирішення конкретних питань, пов'язаних із розвитком мовлення дитини, та надання практичних рекомендацій), логопедична допомога (безпосереднє проведення корекційних занять та вправ

з дитиною, а також навчання батьків методикам, які вони можуть застосовувати вдома) (Кисличенко, 2020). Проблематику організації роботи з батьками дітей із мовленнєвими порушеннями та труднощами у засвоєнні освітньої програми досліджує Н. М. Голуб (Голуб, 2021). Питання взаємодії сім'ї та освітнього закладу в контексті інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами, а також різноманітні форми та методи співпраці педагогів з батьками висвітлює О. В. Гаяш (Гаяш, 2019). А. В. Турбарова, Ю. В. Клочкова та А. В. Король зосереджуються на аспекті партнерської взаємодії логопеда з батьками під час проведення артикуляційної гімнастики, підкреслюючи важливість спільної роботи для досягнення кращих результатів у корекції мовлення (Турбарова, Клочкова, Король, 2025).

Мета дослідження: висвітлити зміст процесу взаємодії логопеда та батьків дітей із мовленнєвими порушеннями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мовленнєві порушення у дитини – це не лише особливості розвитку мовлення, а й потенційні виклики у навчанні, соціалізації та загальному розвитку. Важливо пам'ятати, що важливим у корекційному процесі є тісна співпраця фахівців з батьками.

Сім'я є першим і найважливішим середовищем, де відбувається становлення мовлення дитини. Через повсякденну взаємодію з батьками дитина засвоює основні навички комунікації та моделі спілкування. Батьки підтримують та стимулюють пізнавальний інтерес дитини, що впливає на розвиток словникового запасу, формування граматичного ладу мовлення та вміння будувати логічні висловлювання, створюють середовище, де дитина слухає дорослих, не боїться помилятися, експериментувати зі звуками та словами, заохочують дитину до висловлювання власних думок і бажань. Через читання книжок, розповіді казок та спільні ігри, що супроводжуються мовленнєвою активністю, родина закладає базові основи для подальшого мовленнєвого розвитку.

Водночас, фахівці створюють структуроване середовище, що сприяє корекції звуковимови, збагаченню словника, формуванню навичок зв'язного мовлення, вміння розповідати та описувати предмети та явища. Важливим аспектом у роботі з розвитку мовлення є формування

комунікативних навичок: дітей вчать висловлювати свої думки та почуття, слухати інших, брати участь у діалогах та полілогах, аргументувати свою позицію.

Дослідження вказують на те, що у взаємодії педагогів та батьків існують недоліки, які можуть бути наслідком стихійного підходу до організації такої взаємодії. Тому важливою умовою успішної співпраці є розроблення та впровадження системи, що сприятиме поглибленню партнерських відносин між педагогами та батьками, які шукають підтримки та ефективних стратегій для допомоги своїм дітям у розвитку мовлення (Турбарова, Клочкова, Король, 2025).

З метою формування повноцінного та розвинутого мовлення дитини, забезпечуючи їй міцний фундамент для успішної комунікації в майбутньому, важливо створити такі умови співпраці з батьками, коли вони стають активними учасниками корекційно-розвиткового процесу.

У науковій літературі визначено інформування, консультування та логопедична допомога як основні складові логопедичного супроводу сім'ї (Кисличенко, 2020).

Інформування батьків, чії діти відвідують Науково-практичний центр кафедри логопедії СумДПУ імені А. С. Макаренка полягає в систематичному та доступному донесенні до батьків всієї необхідної інформації, що стосується мовленнєвого розвитку їхньої дитини, процесу корекції, методів роботи, а також рекомендацій щодо закріплення набутих знань вдома. Після проведення бесіди з батьками та детального обстеження дитини батьками надається повна інформація щодо стану мовлення дитини та особливості його розвитку, причин виникнення наявних мовленнєвих труднощів та потенційних шляхів їх подолання. Батьки мають усвідомити, які цілі поставлені логопедом або дефектологом на кожному етапі корекції та які завдання реалізуються під час занять. Фахівці надають батькам інформацію про методи та прийоми, які застосовуються під час корекційно-розвиткового процесу, що включає демонстрацію вправ, пояснення завдань та використання дидактичних матеріалів, та конкретні і зрозумілі рекомендації щодо роботи з дитиною в домашніх умовах та створення сприятливого мовленнєвого середовища.

Консультування, на відміну від однобічного інформування, передбачає **діалог, обговорення**

та спільний пошук рішень щодо подальшого мовленнєвого розвитку дитини. У Науково-практичному центрі визначено години для консультування батьків. Під час таких консультацій фахівець дає поради, враховуючи особливості конкретної дитини та конкретної сім'ї, потреби, можливості та умови життя родини. Консультування дає змогу обговорити конкретні ситуації, які виникають під час занять у центрі або виконання завдань вдома, допомагає батькам сформувати адекватні та реалістичні очікування щодо темпів і результатів корекційно-розвиткового процесу. Необхідно з батьками обговорювати досягнення дитини, труднощі, що виникають під час проведення занять, та корективи, що вносяться до індивідуального плану роботи. Під час консультування доцільно навчати батьків прийомів, що активізують мовлення та допомагають закріплювати набуті навички, наприклад, демонстрація ігор та вправ щодо корекції звуковимови, удосконалення лексико-граматичного складу мовлення, розвитку зв'язного мовлення.

Сутність логопедичної допомоги батькам у Науково-практичному центрі полягає в тому, щоб дати батькам знання щодо корекції мовленнєвих порушень, сформувати необхідні навички та ознайомити з певними засобами подолання порушень мовленнєвого розвитку. За цих умов батьки стають партнерами фахівців, які працюють разом, а не поряд, що значно підвищує ефективність та швидкість подолання мовленнєвих труднощів у дитини, сприяючи її гармонійному розвитку. Виконання домашніх завдань, рекомендованих логопедом, має не лише **закріплювати мовленнєві вміння та навички** дитини. Це також чудова можливість **наповнити родинне спілкування позитивними емоціями та заохотити батьків до прояву ініціативи й творчості** у спільній роботі з логопедом (Голуб, 2021).

У науково-методичній літературі виділяють три етапи у системі взаємодії педагогів і батьків (Гаяш, 2019).

Етап знайомства, що передбачає визначення загальних цілей, цінностей і потреб. На цьому етапі проводиться бесіда з батьками, анкетування, аналіз фахівцем отриманої інформації, що дозволяє визначити цілі та напрями взаємодії з батьками. Цей етап є ключовим для оцінки готовності батьків до співпраці та їхнього потенційного рівня активності.

Етап спільної діяльності, що передбачає складання програми роботи педагога з батьками. На цьому етапі доцільно проводити такі види роботи як групові та індивідуальні консультації, бесіди, заняття.

Етап співпраці, що передбачає **побудову партнерських відносин** між педагогом та батьками під час впровадження програми корекційно-розвиткової роботи. Необхідно **надихнути батьків на власний пошук, творчий підхід** до навчання своєї дитини та **активну участь у дослідженні її потенціалу**. На цьому етапі доцільно проводити ділові та рольові ігри, майстер-класи, дискусії, міні-лекції, круглі столи тощо.

Основна частина круглого столу «Партнерство родини та логопеда у подоланні мовленнєвих труднощів» може бути організована різними способами, щоб максимально залучити учасників та досягти поставлених цілей.

Ми організовуємо «Панельну дискусію», яка передбачає участь кількох фахівців – логопеда, дефектолога, психолога, батьків дітей з порушеннями мовлення, які обговорюють заздалегідь визначені питання, діляться своїм досвідом та відповідають на запитання.

«Практична майстерня» (воркшоп) орієнтована на активну участь всіх учасників. Фахівці проводять практичні заняття, де батьки набувають навички проведення конкретних вправ, організації мовленнєвих ігор, ознайомлюються з методиками, які можна використовувати вдома для розвитку мовлення дитини, фахівці дають поради, як перетворити нудні вправи на захоплюючу гру. Батьки отримують безпосередній досвід та інструментарій для роботи. Доцільним є пропозиція батькам поділитися власними «лайфхаками» в організації мовленнєвого середовища для дитини вдома.

Для ефективного партнерства з логопедом та успішного подолання мовленнєвих труднощів у дитини батькам необхідно сформувати низку ключових компетенцій. Ці компетенції можна розділити на кілька основних груп:

– інформаційні та пізнавальні компетенції (розуміння природи порушення, знання етапів розвитку мовлення, ознайомлення з основними принципами корекційної роботи, орієнтування в корекційних методиках);

– практичні та методичні компетенції (володіння базовими вправами, уміння організувати

розвивальне середовище, навички проведення ігор та занять, спостережливість та фіксація прогресу);

– комунікативні компетенції (навички активного слухання, відкритість до діалогу та співпраці, вміння надавати зворотний зв'язок, взаємна довіра та повага);

– емоційно-вольові та мотиваційні компетенції (терпіння та наполегливість, позитивне ставлення, стійкість до стресу, самомотивація,

– здатність адаптуватися).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Своєчасна та ефективна взаємодія лого-

педа з батьками сприяє ранньому виявленню мовленнєвих порушень та вчасному початку корекційної роботи. Це, в свою чергу, дозволяє запобігти формуванню вторинних відхилень у розвитку дитини, таких як порушення пізнавальної сфери, труднощі у навчанні, соціальній адаптації та емоційно-вольовій сфері. Через інформування батьки стають активними учасниками корекційного процесу, а не пасивними спостерігачами. Вони отримують знання та навички, які дозволяють їм ефективно допомагати своїй дитині в розвитку мовлення у повсякденному житті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гаяш О. В. Співпраця закладу освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами як умова реалізації ідей інклюзії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2019. Вип. 38. С. 60–66.
2. Голуб Н. М. Взаємодія логопеда з батьками дітей при розв'язанні завдань профілактики і корекції в дітей труднощів формування та порушень писемного мовлення. *Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки*. 2021. Вип. 17. С. 95–106.
3. Кисличенко В. А. Інтерактивна взаємодія логопеда з батьками у програмі логопедичного супроводу. *Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки*. 2020. Вип. 16(1). С. 113–121.
4. Турубарова А. В., Ключкова Ю. В., Король А. В. Партнерська взаємодія логопеда з батьками під час проведення артикуляційної гімнастики. *Inclusion and Diversity*. 2025. Вип. 5. С. 54–57.

REFERENCES:

1. Haiash O. V. (2019) Spivpratsia zakladu osvity z batkamy ditei z osoblyvymy osvitimy potrebamy yak umova realizatsii idei inkluzii [Cooperation of an educational institution with parents of children with special educational needs as a condition for implementing the ideas of inclusion]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 19 : Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia*. Vol. 38. Pp. 60–66.
2. Holub N. M. (2021) Vzaiemodiia lohopedu z batkamy ditei pry rozv'iazanni zavdan profilaktyky i korektsii v ditei trudnoshchiv formuvannia ta porushen pysemnoho movlennia [Interaction of a speech therapist with parents of children in solving the problems of prevention and correction of difficulties in the formation and disorders of written speech in children]. *Aktualni pytannia korektsiinoi osvity. Pedahohichni nauky*. Vol. 17. Pp. 95–106.
3. Kyslychenko V. A. (2020) Interaktyvna vzaiemodiia lohopedu z batkamy u prohrami lohopedychnoho suprovodu [Interactive interaction between a speech therapist and parents in a speech therapy support program]. *Aktualni pytannia korektsiinoi osvity. Pedahohichni nauky*. Vol. 16(1). Pp. 113–121.
4. Turubarova A. V., Klochkova Yu. V., Korol A. V. (2025) Partnerska vzaiemodiia lohopedu z batkamy pid chas provedennia artykuliatsiinoi himnastyky [Partnership interaction between a speech therapist and parents during articulation exercises]. *Inclusion and Diversity*. Vol. 5. Pp. 54–57.